

ЗОЛОТАРЬОВА А. О.

співробітник відділу юстиції Черкаської міської ради

ПРАВОВА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ОХОРОНИ ПРИРОДИ В ПОСТАНОВАХ УРЯДУ УРСР 1949 ТА 1958 рр.

Актуальність теми дослідження пов'язана з необхідністю правового забезпечення охорони природи в Україні. На сьогодні склалася ситуація, коли незаконне користування, крадіжки, погіршення екологічного стану, захоплення природних об'єктів стали повсякденним явищем та загрожують національній безпеці України. Значну допомогу у вирішенні цього питання може надати правовий досвід, накопичений в часи існування Радянської України. Деякі з положень нормативно-правових актів, доктринальних підходів, прийнятих в той історичний період, можуть бути використані з метою підвищення ефективності діючого законодавства.

Аналіз публікацій показує наявність значної кількості досліджень радянських природоохоронних актів, які виконувалися С. А. Боголюбовим, А. О. Булгаковим, Ю. А. Вовком, П. О. Гвоздиком, А. П. Гетьманом, Н. Д. Казанцевим, О. С. Колбасовим, В. І. Лозо, В. Л. Мунтяном, В. В. Петровим, Г. М. Полянською, В. К. Поповим, Ю. С. Шемшученком. При цьому природоохоронна Постанова Ради Міністрів УРСР «Про охорону природи на території Української РСР» від 4.06.1949 р. та сумісна Постанова ЦК КПУ та Ради Міністрів УРСР «Про заходи по поліпшенню природи Української РСР» від 3.06.1958 р. не були предметом спеціальних досліджень.

Метою роботи є дослідження основних положень та кількісних показників природоохоронних постанов 1949 р. та 1958 р.

Викладення матеріалів дослідження слід розпочати з того, що у часи після закінчення Великої вітчизняної війни йшли процеси хижацького використання українських природних багатств. Це масова вирубка карпатських лісів, скидання промислових та побутових стоків у водні об'єкти, різке зменшення біорізноманіття, флори та фауни. При цьому підприємства та організації, розташовані на території УРСР, підпорядковувались численним міністерствам та відомствам, що значно ускладнювало правове регулювання проведення заходів у цій сфері.

З метою захисту природних об'єктів Рада Міністрів УРСР 4 червня 1949 р. прийняла постанову «Про охорону природи на території Української РСР», яка стала першим нормативно-правовим актом, повністю присвяченим питанням охорони природи в Радянській Україні [1]. Постанова складалась з преамбули, 15 пунктів та налічувала 10681 знак. У вступній частині вказувалося на незадовільну роботу виконавчих комітетів обласних рад депутатів, а також міністерств і відомств, які займаються експлуатацією природних ресурсів УРСР. Зверталась

увага на факти нераціонального використання природних багатств, пошкодження або знищення цінних ділянок первісної природи, а також забезпечення збереження рідкісних пам'яток садово-паркового мистецтва. В Постанові знайшло відображення значне скорочення кількості річкових бобрів, степових птахів, хутряних звірів, поголів'я оленів. Вказувалось на безгосподарний стан ряду парків в Полтавській, Сталінській (Донецькій), Київській та Харківській областях.

Дослідження тексту постанови показало можливість систематизації її змісту та виділення п'яти напрямків правового регулювання даної сфери: 1) організаційно-правові заходи з організації охорони природи; 2) введення заборон на рубку та нищення дерев та насаджень; 3) введення обмежень у полюванні та ловлі риби; 4) збільшення кількості пам'яток природи, які охоронялись державою; 5) виховна та інформаційна робота.

В середині 50-х рр. в СРСР почався процес «хрущовської відлиги», що знайшло своє відображення у зміні відношення радянських керівників до питань охорони природи. Одночасно з цим ситуація у даній сфері за минулі 10 років після прийняття постанови 1949 р. не змінилась на краще. На території України продовжувалася побудова екологічно небезпечних підприємств, які здійснювали викиди шкідливих речовин — газів, пилу, неочищених стоків. З цієї причини ЦК КПУ та РМ УРСР 3 червня 1958 р. видали сумісну постанову «Про заходи по поліпшенню природи Української РСР» [2]. Ця постанова складалася з преамбули, 18 пунктів та мала 11815 знаків. Вступна частина документу була значно меншою за обсягом у порівнянні з преамбулою до постанови 1949 р. В ній приділялось значно менше уваги недолікам в сфері охорони природи. Розгляд тексту цієї постанови дає змогу виділити 6 напрямків, згідно з якими проходило правове регулювання цієї сфери: 1) розробка практичних заходів в організації охорони природних багатств; 2) введення заборон на скиди неочищених стоків та введення в дію нових підприємств без очисних споруд; 3) проведення заходів по боротьбі з ерозією; 4) заборона рубок у лісах зелених зон міст та водоохоронних територіях; 5) активізація наукових робіт зі збереження об'єктів природно-заповідного фонду; 6) залучення Міністерства внутрішніх справ, Прокуратури УРСР у процес посилення боротьби з порушниками правил охорони природи.

За змістом роботи можна зробити наступні висновки. 1. Постанова РМ УРСР від 4.06.1949 р. стала першим нормативно-правовим актом, прийнятим в Радянській Україні, яка повністю присвячена питанням охорони природи. 2. Постанова ЦК КПУ та РМ УРСР від 3.06.1958 р. регламентувала охорону природи на більш високому рівні, що виразилось в постановці конкретних завдань перед підприємствами та організаціями різних відомств, які функціонували на території України, а також залучення до цієї справи Міністерства внутрішніх справ та Прокуратури

УРСР. 3. Аналіз кількісних характеристик, напрямків правотворчості двох актів показав, що Постанова 1958 р. регламентувала значно більше коло питань і ця обставина підтверджується більшою сумою знаків та числом пунктів, з яких складається цей акт.

Список використаних джерел

1. Про охорону природи на території Української РСР : Постанова Ради Міністрів УРСР від 3 червня 1949 р. // Зібрання постанов уряду України. – 1949. – № 11. – ст. 40
2. Про заходи по поліпшенню природи Української РСР : Постанова ЦК КПУ та Ради Міністрів УРСР від 3 червня 1958 р. // Зібрання постанов уряду України. – 1958. – № 6. – ст. 106